

Vehmersalmen Pitäjäraati

5.5.2024

Lausuma Kuopion kaupungin säästötoimiin

Pitäjäraatien lakkauttaminen

Pitäjäraatien lakkauttaminen kokonaan sotii lähidemokratian toteutumista vastaan. Raatien vuotuiseksi kustannukseksi on laskettu yhteensä 270 000 €, josta kuudelle raadille kohdentuu toimintamääräraha yhteensä 180 000 € ja raadeille haettavissa ja lähidemokratiajaoston päätöksellä jaettavaksi kehittämismäärärahana 90 000 €. Kehittämismääräraha on jäänyt useina vuosina käyttämättä. Toimintamäärärahasta on toteutettu raatien alueilla monia paikallisia hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä lisääviä toimia, jotka tukevat paikallisten asukkaiden hyvinvointityötä ja terveyttä. Lisäksi kehittämismäärärahasta on maksettu raadin jäsenten kokouspalkkiot.

Pitäjäraadin jäsenet tekevät työtä, joka olisi oletettavasti paljon kalliimpaa kaupungin työntekijöiden tai konsulttifirmojen tekemänä. Kokouspalkkiot eivät kata kuin kokoukset, eivät muuta raadin tekemää työtä, joka sisältää muun muassa alueellista tiedottamista, selvitystyötä ja lausuntojen koostamista. Lähidemokratiatyötä tehdään Pitäjäraadeissa siis pitkälti vapaaehtoisvoimin.

Lähidemokratiajaoston kokouskuluja ei ole otettu säästötoimissa huomioon. Ehdotamme lähidemokratiajaoston lakkauttamista ja Pitäjäraadin muistioiden käsittelyä suoraan päättävien elinten kuten kaupunginhallituksen ja -valtuuston kokouksissa.

Tiukassa taloustilanteessa ymmärrämme rahoitusleikkausten tarpeen. Mikäli rahoitusleikkaukset ovat välttämättömiä, kehittämismääräraha voitaisiin laittaa tauolle ja toimintamäärärahasta voidaan tinkiä mikäli maaseutualueille kohdistuva demokratiaa ja hyvinvointityötä tuetaan muilla keinoilla tasa-arvoisesti kaupunkialueen kanssa.

Pitäjäraatien lakkauttaminen kokonaan aiheuttaa merkittäviä ongelmia kaupungin toimintasäännössä asetetulle lähidemokratian toteutumisen tavoitteelle. Pitäjäraatitoiminta on aloitettu vuonna 2017 ja raatien rooli on saatu kuluneen kuuden vuoden aikana vakiinnutettua paitsi alueellisesti, niin myös osaksi Kuopion kaupungin palvelukokonaisuutta. Raadit toimivat keskeisessä yhteistyössä muun muassa kaupungin kaavoituksen kanssa. Lisäksi raadeilla on merkittävä rooli Pohjois-Savon hyvinvointialueen alueellisena ”yhteyshenkilönä” ja Leader Kalakukko Ry:n kontaktina maaseutualueilla. Raatien välityksellä kaupunkialueelle kohdistuvia kehittämishankkeita pystytään toteuttamaan ja tietoa niistä tuomaan myös Kuopion kaupungin suuntaan. Lakkauttamalla Raadit, tuhoetaan myös muodostuneet verkostot ja monen muoden työ ja siihen käytetty rahoitus valuvat hukkaan.

Sisäiset säästötoimet

Servica

Säästötoimissa ei ole mielestämme huomioitu riittäväällä tavalla tiettyjä toimielimiä ja toimintoja. Ehdotamme esimerkiksi Servican palvelusopimuksen tarkastelua. Servican tilaaja-tuottajaalliin perustuvaa kulurakennetta on varmasti helppo seurata, mutta toiminta luo todellisuudessa merkittävän määrän piilokuluja. Tilaajana toimivat henkilöt, joilla ei ole kiinteistöhuollon koulutusta, työajalla joka on monesti kallimpaa kuin tilahuollon henkilön työaika. Ilmoitukset tulisi kirjata tilakohtaisesti, jolloin ilmoituksen tekemisen lisäksi näiden tilaajahenkilöiden työaika kohdistuu kirjaamiseen ja sääntöjen ja ohjeistusten etsimiseen, opetteluun ja pahimmassa

tapauksessa toimipaikkakohtaisten ohjeiden tarkentamiseen ja laatimiseen. Koska tilaajapuolella ei ole tilahuollon ammattilainen, ilmoitusten vastaanotto ja todellisen tarpeen selvittäminen vie lisäresursseja: kaksi henkilöä voi esimerkiksi ajaa 50 km suuntaansa todetakseen, että sähkövika ei ole todellinen, vaan vikavirtasuojan on lauennut sähkökaapissa. Lisäksi lievät ja todennäköisesti ennaltaehkäisevät korjaustarpeet eivät tavoita Servicaa, sillä tilaajapuolen henkilöillä on ensisijaisesti muutakin tehtävää kuin tehdä tilauksia tilahuoltoon ja varmistaa, että tilaus kirjautuu oikein oman toimipisteen taloushallintojärjestelmään. Käytännössä toimintatapa helpottaa kaupungin kokonaistalouden tarkastelua yksinkertaisempien tiliointien muodossa, mutta aiheuttaa välillisesti lisäkustannuksia väärin kohdistuneen työajan käytön muodossa ja lisää merkittävästi riskiä yllättäville kertaluontoisille lisäkustannuksille mm. palo- ja vesivahinkojen muodossa.

Koulut ja päiväkodit

Koulujen ja päiväkotiyksiköiden lakkauttamisen säästöperusteena käytetään yksiköiden kokoa. Yksiköiden koko ei kuitenkaan ole säästöjen mittari. Vehmersalmen osalta yläkoulun lakkautusta käsiteltäessä marras- ja joulukuussa 2023 todettiin, että yläkoulun oppilaiden koulupaikan siirtäminen Riistaveden kouluun itse asiassa lisää kaupungin kustannuksia, sillä koulukyydit maksavat enemmän kuin opetuksen järjestäminen Vehmersalmella. Uskomme, että tämä tilanne ei ole oleellisesti muuttunut ja lisäksi vastaavaa asiaa tulisi arvioida myös muiden lakkautuslistalla olevien koulujen ja päiväkotiyksiköiden osalta. Lakkauttamisen jälkeen olemassa oleva rakennus tuottaa kustannuksia niin tyhjillään kuin purkutöiden muodossa.

Alueemme koulun osalta on myös kyseenalaista se, minne oppilaat todellisuudessa pystytään sijoittamaan. Mikäli Vehmersalmen ja Juankosken yläkoulut lakkautetaan, Riistaveden koulun oppilasmäärät nousisivat siten, ettei juuri uudistettuihin tiloihin mahdu kaikki oppilaat. Tälläkin hetkellä Riistaveden koulun nuorisotilatkin on otettu opetuskäyttöön koulupäivien aikana tilapuutteiden vuoksi. Lisäksi maaseutualueiden kaukaisimmat oppilaat tarvitsisivat kasvaneiden matka-aikojen puutteessa joko suorat henkilökohtaiset yhteydet kouluun, jotta lakisääteiset matkaajat eivät ylittyisi (taksikyyti kotiovelta koululle) tai oppilaat joudutaan ohjaamaan viereisten kuntien kouluihin, mikä aiheuttaa sekä kyyti- että opetuksenjärjestämiskustannusten korvaamisen kyseiseen kuntaan. Tämä aiheuttaa merkittäviä kustannuksia, jotka tulisi laskea tarkasti jokaisen yksikön kohdalta.

Koulujen suuryksiköt laskevat koulujen kasvatustyön laatua. Koulu, jossa on enemmän kuin viisi sarjaa, on kooltaan sellainen, etteivät opettajat tunne koulunsa oppilaita jolloin mahdollisuus puuttua epäkohtiin, kuten kiusaaminen, häiriökäyttäytyminen tai ilkivalta, katoaa. Kun opettaja ei pysty tunnistamaan edes käytävällä ilkivaltaa tekevän oppilaan luokkatasoa, hän ei pysty tekemään tilanteen vaatimaa kasvatustyötä varsinaisen opetustyön ohella. Tämä lisää oppilaiden ja henkilökunnan turvattomuuden tunnetta ja tyytymättömyyttä sekä vahvistaa negatiivisiä ilmiöitä koulussa. Mahdollien ajatuskin opetuksen laadun parantumisesta katoaa täysin koulujen suuryksiköissä. Lisäksi oppilashuollollinen tarve kasvaa kouluissa.

Päiväkotien osalta ehdotuslistalla on ollut toimivien ja olemassa olevien yksiköiden lakkauttaminen ja uusien yksiköiden rakentaminen keskusta-alueelle. Suuret yksiköt ovat käytännön tasolla vaikeammin hallittavissa (esimerkiksi piha-alueiden joustava käyttö) ja vähentää hoitohenkilökunnan pysyvyyttä (työntekijöiden sijoittelu), mikä heikentää palvelun laatua tuoden lapsille turvattomuuden tunnetta ja lisää haasteita työssä. Päiväkotien suuryksiköt lisäävät lisäksi tartuntatautien leviämistä ja aiheuttaa lisää poissaoloja vanhemmille eli työntekijöille, mikä lisää työnantajien kustannuksia. Kuopion kaupungin eri alueiden houkuttelevuus asuinalueena myös heikkenee, mikäli varhaiskasvatuspalveluita ei ole tarjolla kohtuullisen etäisyyden päässä asuinpaikasta.

Kiire päätöksenteon loppuvaiheessa

Talouden tasapainottamiseksi tehty kysely saatiin hyvissä ajoin, mutta kysely oli todella vahvasti strukturoitu eikä antanut tilaa tuoda esiin ajatuksia ja ideoita laajemmasta perspektiivistä tai alueelliset erityispiirteet huomioiden. Kyselyn jälkeen ensimmäinen päätösesitys tuotiin julki to 2.5.2024 ja esityksen käsittely jatkuu jo kaupunginhallituksen kokouksessa ma 6.5. ja kaupunginhallituksen esitys viedään vahvistettavaksi kaupunginvaltuustolle ma 20.5. Toisin sanoen kaupungin alueen eri toimijoille annettiin neljä vuorokautta aikaa reagoida ja koostaa kommenttinsa tästä esityksestä. Kiireestä johtuen on todennäköistä, että kaupunginhallituksen käsittelyyn saadaan runsaasti keskeneräisen oloisia kommentteja, johon ei ole ehditty koostaa parhaalla mahdollisella tavalla lähdeviitteineen perusteluita. Lisäksi esityksestä puuttuvat tarkemmat laskelmat, joihin ilmoitetut säästöt perustuvat ja joissa on huomioitu myös mahdollisesti aiheutuvat välilliset kustannukset (joko lisääntyvät tai säästöä synnyttävät). Pelkäämme, että näillä säästösuunnitelmillä aiheutetaan itse asiassa osittaisia lisäkustannuksia säästöjen sijaan, jolloin aiottuun säästötavoitteeseen ei päästä ja kuntalaisten hyvinvointi kärsii turhaan.

Tasa-arvo keskusta- ja maaseutualueiden asukkaiden välillä

Säästötoimissa on todettu, että rahoituksen kohdistuminen perustuu siihen, missä ihmiset ovat ja käänteisesti rahoituksen supistaminen alueille, jossa ei ole tiivistä yhdyskuntarakennetta. Toisin sanoen päätöksenteossa toteutetaan suunnitelmallisesti maaseutualueiden alasajo. Rahoituksen supistaminen maaseutualueilta ei kuitenkaan tuo automaattisesti säästöjä vaan voi jopa lisätä kustannuksia. Kyseessä ei siis ole säästötoimet vaan maaseudun alasajo, joka on saanut fanaattiset piirteet ja jossa kustannuksilla ei ole väliä.